

результат - зменшення кількості дрібних будівельних підприємств і кількості пропонованих будинків; зрештою місто позбавляється можливості поліпшити свої житлові показники при збереженні та (або) збільшенні числа потенційних покупців з банківськими грошима. Очевидно, це послужить додатковим стимулом для більш ефективної діяльності кожного будівельних підприємств в умовах жорсткої конкуренції.

Список літератури:

1. *Портер М. Э.* Конкуренция. Пер. с англ. Учебное пособие / М. Э. Портер. – М. – Вильямс, 2000. – 495 с.
2. *Юданов А. Ю.* Конкуренция: теория и практика / А. Ю. Юданов. – М.: Акалис, 1998. – 272 с.
3. *Макалов Г. Ф.* Система обеспечения конкурентоспособности предприятия. Практическое пособие / Г. Ф. Макалов. – Тольятти, 2000.– 55 с.

Отримано: 16.04.2012

УДК 69.003:339.03:658.319

Г.В. Лагутін

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ СПЕЦІАЛЬНО СТВОРЕНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ССО) ЯК ЗВ'ЯЗАНО ДИВЕРСИФІКОВАНИХ СИСТЕМ: ВІД ТРАНСФОРМАЦІЇ УЯВЛЕНЬ ДО МЕТОДИКИ ОЦІНКИ

АНОТАЦІЯ

Пропонується альтернативна традиційним підходам методика оцінки фінансового потенціалу спеціально-створених організацій (ССО) як нових учасників будівельно-інвестиційного процесу. Методика запроваджує інноваційну розрахунково-аналітичну базу, підпорядковану функціонування організації операційної системи ССО як агрегованої структури нового типу.

АННОТАЦИЯ

Предлагается альтернативная традиционным подходам методика оценки финансового потенциала специально созданных организаций (ССО) как новых участников строительного

инвестиционного процесса. Методика вводит инновационную расчетно-аналитическую базу, подчиненную функционирования организации операционной системы ССО как агрегированной структуры нового типа.

ANNOTATION

Offered an alternative to traditional approaches financial capacity assessment methodology specifically created Organizations (SCO) as new members of construction and investment process. The method introduces an innovative computational and analytical framework, a subordinate organization of the functioning of the operating system as the SCO aggregate structure of a new typ.

Необхідність забезпечення умов для розвитку підприємств висуває вимоги цілеспрямованого формування їх потенціалу, величина якого не є детермінованою ні в часі, ні в просторі. Зі зміною стану підприємства відбувається трансформація його потенціалу, ускладнюється його структура, відбувається переорієнтація векторів його формування та реалізації. Різноманітність територіальних поєднань ресурсів, просторова неоднорідність, а також відмінності у структурі, спеціалізації і рівні організаційного та економічного розвитку учасників інвестиційно-будівельного процесу обумовлюють необхідність дослідження потенціалу саме на рівні підприємств та їх агрегованих формувань, представлених як зв'язано-диверсифікована система будівельних організацій.

Наукова полеміка, що триває у вітчизняній економічній науці щодо економічної категорії «ресурсний потенціал підприємства», практично не зачіпає будівельних генпідрядних організацій. Перенесення сучасних тлумачень і напрацювань щодо цієї економічної категорії від індустріальних підприємств до будівельних організацій є штучним і недостовірним через принципову відмінність побудови і функціонування операційної системи будівельної генпідрядної організації від операційних систем індустріальних підприємств.

Проведений аналіз джерел літератури за темою засвідчив, що у науковій літературі не представлено однозначного трактування категорії, «ресурсний потенціал підприємства», а відсутність останнього унеможлиблює створення дієвого механізму ефективного формування та використання інвестиційно-інноваційних, трудових, фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Праці таких вчених як О.В.

Ареф'єва, А.Ф. Гойко, Н.С.Краснокутська, В.М. Лич, О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк, В.Г. Федоренко, О.В. Федосова, С.А. Ушацький, Р.Б. Тянь та ін. спрямовані на подолання традиційних уявлень про ресурсний потенціал як характеристику економічного стану та власне можливостей підприємства, що оцінюється через систему фінансових, техніко-економічних, технологічних коефіцієнтів за підсумками аналізу його господарської діяльності. Однак, навіть оновлені підходи до оцінки ресурсного потенціалу, не задовольняють вимогам будівельних організацій, з врахуванням вище зазначеної специфіки операційних систем та їх проектного спрямування.

В роботі відображено розробки автора по створенню альтернативної традиційним підходам методика оцінки фінансового потенціалу будівельних організацій, яка, на відміну від традиційних підходів, враховує сучасні вимоги щодо організації операційної системи ССО як агрегованої структури нового типу та нового учасника будівельно- інвестиційного процесу.

Сучасні уявлення щодо категорії «Фінансовий потенціал підприємства» в застосуванні до інвестиційно-будівельних компаній ССО як зв'язано диверсифікованих систем було реалізовано автором в економіко-математичній моделі «ОБПФ» – (Організація-Будівництво-Потенціал-Фінанси»). Предметом моделювання є стан фінансового потенціалу як складової ресурсного потенціалу ССО, що розглядається через систему регуляторів (фінансових індикаторів) і забезпечує БО стійке управління власними ресурсами з врахуванням стратегічних та оперативних потреб БО та достовірно оцінених реакцій зовнішнього середовища.

Математична формалізація моделі в укрупненому вигляді подана системою рівнянь (1)-(3):

$$\Phi P^{AGR} = \sum_{d=1-3} DF_d \cdot SV_d = DF_1 SV_1 + DF_2 SV_2 + DF_3 SV_3; \quad d=1-3; \quad \sum_d SV_d = 1 \quad (1);$$

$$DF_d = \sum_{m=1-3} (\sum_{m=1-3} \check{Z}_{md}^U \cdot SN_{md}) = \sum_{m=1-11} \check{Z}_{m1}^U \cdot SN_{m1} + \sum_{m=1-8} \check{Z}_{m2}^U \cdot SN_{m2} + \sum_{m=1-7} \check{Z}_{m3}^U \cdot SN_{m3}; \quad \sum_m SN_{md} = 1 \quad (2);$$

$$\check{Z}_{md}^U = TR_{md}(\check{Z}_{md}^R) \quad (3)$$

де

ΦP^{AGR} - результуючий показник моделі - агрегований показник в універсальних одиницях, за яким оцінюють стан БО щодо ФП шляхом

інтеграції дефлекторів по окремим платформам фінансового потенціалу будівельної організації (ФПБО);

$\Phi P_d = \Phi P_1 - \Phi P_3$ - параметри вищого рівня моделі - три платформи ФПБО, які відображають багатоаспектний підхід до розгляду фінансового потенціалу з врахуванням специфіки операційної діяльності підрядної, проектно-орієнтованої БО як зважено диверсифікованої системи;

d - порядковий номер (індекс) платформи та дефлектора;

DFd - дефлектори - універсальні індикатори - показники (аргументи) моделі, що відображають прийняте тлумачення стану БО по окремій платформі ФП;

\check{Z}_{md} - первинні індикатори - структуровані по платформам аргументи нижнього рівня параметри моделі – що забезпечують оцінку фінансового потенціалу БО, її фінансової спроможності та реактивності у взаємодії з зовнішнім середовищем (в першій платформі -11 індикаторів, в другій – 8, в третій -7);

\check{Z}_{md}^R - первинні індикатори у фізичних одиницях (реальному вимірі);

\check{Z}_{md}^U - первинні індикатори в універсальному вимірі (індекс);

TR_{md} - перехідні шаблони – спеціально розроблені для кожного з первинних індикаторів формалізовані розрахункові процедури (шаблони) переходу від реального (фізичного) виміру показника до універсального виміру (у вигляді індексів).

SV_d - сполучники верхнього рівня – коефіцієнти, за допомогою яких первинні дефлектори сполучаються (інтегруються) у результуючий показник;

SN_{md} - сполучники нижнього рівня – коефіцієнти, за допомогою яких первинні індикатори сполучаються (інтегруються) у дефлектори платформ;

Розрахунковий апарат моделі забезпечує зручне і адекватне оцінювання фінансового потенціалу ЗДС БО через систему 26 параметрів (первинних індикаторів), згрупованих у три платформи (табл.1). Перша група параметрів відображає результативність та маневреність використання фінансових ресурсів за підсумками реалізації будівельних проектів за 3-5 років, що передують розгляду замовником в процесі тендеру доцільності участі даної організації в реалізації певного будівельного проекту. Слід зазначити, що параметри цієї групи охоплюють як фінансові результати діяльності БО по окремим проектам, так і в цілому розкривають ефективність менеджменту БО в реалізації її стратегії;

Таблиця 1

Структура параметрів моделі

ФП ^{AGR} - Результуючий показник моделі								
Дефлектори 1-3 (DF ₁ – DF ₃) та сполучники вищого рівня (S ₁ -S ₃)								
DF ₁ та S ₁			DF ₂ та S ₂			DF ₃ та S ₃		
ФП ₁ - Платформа 1 - «Оперативність ресурсовикористання і маневрування»			ФП ₂ - Платформа 2 – «Фінансова оцінка тилу»			ФП ₃ - Платформа 3– «Фінансовий захист та протидія стратегічним втратам»		
Первинні індикатори платформи та сполучники нижнього рівня моделі (m- індекс первинного індикатора платформи ,d – індекс платформи)								
Z̄ _{m1} та s _{m1}			Z̄ _{m2} та s _{m2}			Z̄ _{m3} та s _{m3}		
m	Z̄ _{m1}	Назва первинного індикатора першої платформи	m	Z̄ _{m2}	Назва первинного індикатора другої платформи	m	Z̄ _{m3}	Назва первинного індикатора другої платформи
1	Z̄ ₁₁	Середній за 3 роки фінансовий результат (балансовий прибуток) БО тис.грн./рік.	1	Z̄ ₁₂	Середній для БО за 3 роки обсяг активів (тис.грн./рік).	1	Z̄ ₁₃	Середній за останні 3 роки індекс негайної ліквідності активів БО.
2	Z̄ ₂₁	Середній за 3 роки рівень оборотності оборотних активів БО,обертів/рік.	2	Z̄ ₂₂	Обсяг оборотних активів на 1 грн. обсягу реалізації продукції БО (виконання БМР та надання послуг).	2	Z̄ ₂₃	Середній за останні 3 роки індекс негайної ліквідності активів БО.

Закінчення табл. 1

...
11	$\check{Z}_{11,1}$	Індекс максимальних коливань фінансового результату - оцінене за останні 5 років відношення максимального квартального прибутку циклу до мінімального прибутку (або збитку) за цей же період.	8	\check{Z}_{82}	Середній для БО за 3 роки індикатор власними оборотними коштами, що визначається відношенням власних оборотних коштів до обсягу власних джерел утворення майна.	7	\check{Z}_{73}	Індикатор протидії банкрутству - середня для БО за 3 роки частка чистого оборотного капіталу організацій в загальному обсязі його джерел.

Склад параметрів другої платформи було підбрано так щоб якомога достовірніше відобразити зусилля топ-менеджменту ССО на поліпшення структури виробничої програми в бік зростання у кошторисній вартості проекту частки ССО, а також успішність діяльності керівництва ССО в напрямі зростання частки власних оборотних активів та забезпечення більшого рівня фінансової стійкості організації в процесі підготовки та будівництва об'єктів.

Третя платформа в складі 7 параметрів дає підстави як керівництву БО, так і замовнику будівельного проекту (і майбутньому діловому партнеру БО) виявити по кожній організації, яка інтегрується до ССО, її стан щодо платоспроможності, негайної та поточної ліквідності її активів, а також дослідити її віддаленість від критичного стану щодо ймовірності банкрутства (в оцінці за часткою чистого оборотного капіталу в загальній вартості джерел утворення майна). Принципово новими параметром в складі цієї платформи є наступні параметри:

$\check{Z}_{33}, \check{Z}_{43}$ - параметри динаміки експертної вартості будівельного об'єкту, що споруджувався даною організацією в якості генпідрядника динаміка – від незавершеного будівництва до здачі об'єкту;

\check{Z}_{33} - середньоквартальний індекс освоєння реальних інвестицій в будівельному проекті, що споруджувався даною організацією в якості генпідрядника;

\check{Z}_{43} - поточне відношення ліквідної експертної вартості проекту до його загальної кошторисної вартості на поточний момент інвестування половини вартості проекту, що визначена в зведеному кошторисному розрахунку.

Різні за змістом первинні показники по всім платформам з використанням спеціальних шаблонів TR_{md} трансформуються до єдиного універсального виміру (у вигляді індексу приросту), що дозволяє:

- легко інтегрувати їх в дефлектори платформ;
- зручно і формалізовано виявляти річну та поквартальну динаміку стану БО по окремим напрямкам БО діяльності за первинними індикаторами та дефлекторами ;
- адекватно діагностувати стан БО щодо фінансового потенціалу за підсумковим індексом агрегованого показника - результуючого показника моделі ΦP^{AGR} за наступною шкалою оцінювання.

Така шкала є доцільною як для оцінки фінансового потенціалу, так і для інших складових ресурсного потенціалу БО - трудового, інноваційного та інвестиційного потенціалу.

Таблиця 2

Формалізована шкала оцінки фінансового потенціалу організації як учасника ССО

№ з/п	Діапазон значень результуючого показника ΦP^{AGR}	Вербальний ідентифікатор фінансового потенціалу в цілому стану для БО, що інтегрується до ССО
1	Менше 0,51	критичний
2	Від 0,51 до 0,69	незадовільний
3	Від 0,7 до 0,84	Задовільний, виявлено резерви поліпшення фінансового потенціалу, організація може бути включена до складу учасників реалізації проекту місцевого рівня
4	Від 0,85 до 0,96	Добрий, середньогалузеві вимоги задовольняються, БО може бути включена до складу учасників тендеру до проекту регіонального рівня

Закінчення табл. 2

5	0,97-1,04	Дуже добрий стан, вимоги щодо фінансової спроможності та надійності організації в цілому задовільняються, БО може бути включена до складу учасників ССО для реалізації проекту регіонального та міжрегіонального рівня в рамках ССО.
6	1,05-1,2	Відмінний, надійна фінансова репутація та бюджетна дисципліна організації за підсумками попередньої її участі в реалізації будівельних проектів, БО може бути включена до складу ССО для реалізації інвестиційно-будівельного проекту міжрегіонального та міжнародного рівня.

З використанням даної шкали підсумкова оцінка фінансового потенціалу ΦP^{AGR} ССО в цілому визнається як середньозважена оцінка щодо оцінок всіх організацій, які інтегруються до ССО, з урахуванням їх майнового внеску Ω_i до W^{AGR} загальної вартості активів ССО:

$$\Phi P^{AGR} = \lambda_{i=1-m} \Phi P_i * \Omega_i; \quad \Omega_i = W_i / W^{AGR} \quad (4).$$

Висновки

1. Неоднозначність трактування категорії, «фінансовий потенціал підприємства» (ФПП) в економічній науці, неналежне врахування особливостей операційних систем будівельних підрядних організацій в оцінці фінансового потенціалу ускладнює створення науково-аналітичних інструментів, призначених достовірно оцінити фінансовий потенціал ССО як нових учасників будівельно-інвестиційного процесу.

2. Адаптація будівельного виробництва до євровимог вимагає системного поліпшення економічних відносин між учасниками інвестування та будівництва, що, в свою чергу, потребує створення нової системи параметрів оцінки фінансового потенціалу будівельних організацій - учасників реалізації інвестиційних проектів в рамках ССО. Достовірна та відповідна сучасним вимогам ринку методика оцінки фінансового потенціалу організацій, які інтегруються до ССО, дозволить інституційному інвестору достовірно оцінити їх переваги при підготовці проектів будівництва. Така система оцінки, відповідна методика та програмні продукти були реалізовані в економіко-математичній моделі «ОБПФ» – (Організація-Будівництво-Потенціал-

Фінанси»), яка враховує особливості операційних систем ССО, з врахуванням європейських вимог щодо організації будівництва.

3. Розрахунковий апарат моделі забезпечує зручне і адекватне оцінювання фінансового потенціалу через систему параметрів (первинних індикаторів), згрупованих у три платформи. Завдяки новій структурі параметрів та їх універсальному виміру, модель дозволяє: зручно і формалізовано виявляти річну та поквартальну динаміку стану організацій в складі ССО по окремим напрямкам діяльності за первинними індикаторами та адекватно діагностувати стан організації щодо фінансового потенціалу за підсумковим індексом агрегованим індексом - результуючим показником моделі ФП^{AGR}. Таким чином, є всі підстави розглядати дану модель як інноваційний інструмент системної і достовірної оцінки фінансового потенціалу ССО як передумови ефективного втілення будівельних проектів.

Список літератури:

1. *Лагутін Г.В.* Основні фактори та передумови формування та розвитку потенціалу ССО з урахуванням кон'юнктури інвестиційного ринку та інвестиційного клімату /Лагутін Г.В.// Збірник наукових праць НДЕІ Мінекономіки України. „Формування ринкових відносин в Україні ”. - №10.-К.: НДЕІ, 2012.-С.41-48.

2. *Лагутін Г.В.* Системно-цільове оцінювання чинників впливу на формування ресурсного потенціалу ССО /Лагутін Г.В. // Ефективна економіка. – №6.–К.: 2012. –С.18-26.

3. *Лагутін Г.В.* Оцінка ефективності інвестиційних проектів з позицій їх впливу на інноваційно-інвестиційний потенціал ССО / Лагутін Г.В. // Збірник наукових праць НДЕІ Мінекономіки України. „Формування ринкових відносин в Україні ”. - №11.-К.: НДЕІ, 2012.-С. 12-18.

4. *Лагутін Г.В.* Розробка сучасних аналітичних інструментів забезпечення економічної надійності інвестування будівельних проектів в роамках ССО /Лагутін Г.В.// Фаховий журнал «Інвестиції: практика та досвід», №2, січень 2011.- К.: ІПК ДСЗУ, 2011.-С.11-13.

Отримано: 16.04.2012